

Subject Area
Healthcare Management

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 105
PP: 4136-4147

Arrival
11 October 2022
Published
31 December 2022
Article ID Number
66300

Article Serial Number
07

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/ssj.66300>

How to Cite This Article
Üstünel, E. (2022).
"Sağlık İletişiminde Medya Çalışması Olarak Pandemi Sürecinde Koronavirüs (Covid-19) Haberlerinin Analizi: Sağlık Politikaları ve Uygulamaları Açısından Etkileri" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:105; pp:4136-4147

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Sağlık İletişiminde Medya Çalışması Olarak Pandemi Sürecinde Koronavirüs (Covid-19) Haberlerinin Analizi: Sağlık Politikaları ve Uygulamaları Açısından Etkileri ¹

Analysis Of Coronavirus (Covid-19) News During The Pandemic As a Media Study In Health Communication: Its Impact In Terms Of Health Policies and Practices

Emine Üstünel ¹

¹ Doktor., T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Hastanesi, Ankara, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada Covid-19'un Türkiye yazılı basınında yer alışı içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, sağlık politikaları ve sağlık iletişimi açısından analiz edilmiştir. 1 Aralık 2019 ve 31 Mart 2021 tarihleri arasında Sağlık, Hastalık, Hastane, Sağlık Bakanı, Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlüğü, Grip, Bağışıklık, Şehir Hastanesi, Tıbbi Cihaz ve İlaç Kurumu, İlaç, genel anahtar kelimeleri ile Korona Virüs, Covid-19, Pandemi, Bilim Kurulu ve Salgın spesifik anahtar kelimeler ile tespit edilen Covid-19 ile ilgili olan 18821 gazete haberi uygun çerçeve ve kodlar ile kategorilerine ayrılıp, Politika Kategorisinde yer alan 4952 haber içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Temel istatistik inceleme frekans dağılımı ve yüzdeler oranlar ile yapılmıştır. Bazı değerlerin çapraz karşılaştırmaları yapılarak aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Sağlık İletişimi, İçerik Analizi

ABSTRACT

In this study, the presence of Covid-19 in the print media was examined by content analysis method and analyzed in terms of health policies and health communication. Searching with general multiple key words; Health, disease, hospital, Minister of health, Ministry of Health, local health authority, flu, City Hospital, Medical Devices and Pharmaceuticals Commission, medicine and specific key words corona virus, Covid-19, pandemic, science board, epidemic 1882 newspaper article was found related to Covid-19 between 1 December 2019 and 31 March 2021. These news divided into categories with appropriate segments and codes and finally 4952 news in the policy category were analyzed with the content analysis method. Statical analysis was made with frequency distribution and percentages. Cross-comparisons was applied to some categories to understand if there was a significant correlation between them.

Keywords: Covid-19, Health Communication, Content Analysis

1. GİRİŞ

2019 Aralık ayında, tüm Dünya, Çin'den başlayan ve o dönemde gizemli zatürre virüsü olarak adlandırılan, Koronavirüs adlı virüs ailesinin yeni üyesi, Covid-19 ile tanışmış oldu. Çin'in Wuhan şehrinde başlayan bu gizemli hastalıkla ilgili tüm dünya medyası, başlarda Çin'den edinilen az bilgi ile bu hastalığı anlamaya çalışmıştır. Kasım 2002'de SARS (Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu) ortaya çıktığında, Çin haber medyası, Şubat 2003 ortasına kadar, hastalığı bildirecek hiçbir haber yapmadığından, bu durum SARS'ın Hong Kong, Singapur, Tayvan, Vietnam ve Kanada'ya yayılmasına neden olmuştur. 18 yıldan fazla bir süre sonra, Covid-19 ile aynı durum tekrarlanmış ve Aralık 2019'un başlarında, koronavirüs salgınının Wuhan şehrinde yayıldığı sırada, Çin haber medyası, Covid-19'un kontrolden çıkmasından sonra, merkezi

hükümet devreye girene kadar, bunu ulusal ve uluslararası olarak gündeme getirmemiştir (Chen & Xu, 2021:153).

2020 Ocak ayına gelindiğinde Çin Hükümeti tarafından karantina ilan edilip karantinadan kaçan ya da karantina tedbirlerine uymayanlara uygulanan sert tedbirlerin medyada yer almasıyla tüm dikkatler Çin'e çevrildi. Dünya medyası bir anda Çin'den gelen Covid-19 salgını haberlerini gündemlerine alarak, tüm ülkelerin hükümetlerinin sağlık otoriteleri tarafından Covid-19 ile ilgili alınan tedbirler, yapılan duyurular manşetlerde uzunca süre, bazı günlerde ise neredeyse tek haber konusu olarak yer almıştır.

Covid-19 salgını, doğası, kapsamı ve potansiyel etkileri bakımından küreseldir ve sağlık krizi olarak değerlendirilmektedir. Sağlık krizleri son on yılı aşkın bir süredir sıklığı ve yoğunluğu artarak devam etmektedir. (Pan & Meng, 2016:95) Ne zaman Covid-19 salgını gibi bir sağlık krizi ortaya çıksa, bilgi akışı çok fazla olmakta ve bu da krizin riskini en aza indirmek için ekstra özen gösterilmesini gerektirmektedir. Bu süreçte Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 15 Şubat 2020 tarihinde Koronavirüs ile ilgili olarak, aşırı bilgi ve dezenformasyon yüzünden

¹ Sağlık İletişiminde Medya Çalışması Olarak Pandemi Sürecinde Koronavirüs (Covid-19) Haberlerinin Analizi: Sağlık Politikaları ve Uygulamaları Açısından Etkileri (2022) adlı doktora tezinden oluşturulmuştur.

içinden çıkılmaz hale gelmiş sorun anlamında “İnfodemic” ifadesini kullanarak, yanlış bilgilerin "virüsten daha hızlı yayıldığı" ifade etmiştir. UNESCO’da, Covid-19’a dair yanlış bilgi aktarımının sonuçlarının, siyaset ve demokrasi gibi diğer alanlara kıyasla fazlasıyla ölümcül olduğunu, dolayısı ile bu krizi “yanlış bilgi salgını” (**disinfodemic**) olarak değerlendirmiştir (UNESCO, 2020).

Bu nedenle, pandemiyi, kriz riskini artırmaktan ziyade azaltmaya yardımcı olacak şekilde raporlamak önemlidir (Ogbodo et al., 2020a:257). Basın bu raporlamalarda önemli rol oynamaktadır.

"Sağlık iletişimi", kitle iletişimi, iletişim kampanyaları ve sağlık hizmetleri servisi organizasyonları, ikna, konularını da içerdiğinden pandemi döneminde sıklıkla, araştırmacılar, sağlık politika belirleyicileri ve uygulayıcıları tarafından ilgi görmektedir (Sezgin, 2017:97). Wisconsin-Madison Üniversitesi yaşam bilimleri iletişim bölümü başkanı Brossard, Covid-19’u hafifletecek davranışları teşvik etmek için, araştırma tabanlı stratejiler ortaya koyarak ikna bilimi ile bunun başarılabileceğini savunmaktadır (Abbasi, 2020:1271-1272). Dolayısı ile kitle iletişimi yoluyla sağlık iletişiminin sağlanması son derece önem kazanmaktadır.

En etkili yazılı medya unsurlarından olan gazeteler, medya söyleminde önemli bir role sahiptirler. Habermas'ın (1989) çalışmalarında gazeteler, kamusal alanın ve demokratik söylemin merkezi bir kurumu olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda gazetelerin üç temel işlevi olduğu söylenebilir, gazeteler, gözcü olarak, politika şekillendirici olarak (tanıtım fikirleri ve kanal tartışmaları) ve öğretmen olarak (görüş ve bilgi sağlama) hareket ederler (Burak, 2018:55-57).

Medya, gündemler belirleyerek ve çerçeveler yaratarak halkın anlayışını etkiler. Çerçevelemeyi anlamak, halk sağlığı politikası tartışmalarının medyada nasıl oynandığını aydınlatır. Bununla birlikte, medyanın rolü, yeni bir gündem kaynağından ziyade, yasama organlarında halihazırda oluşturulmuş gündemler için de iletişim açısından bir kanaldır (Patterson et al., 2015).

Politika modellerinde kitle iletişim araçlarının rolünü anlamak değerlidir. Howland ve meslektaşları (2006), Lasswell'in (1956; 1965) çalışmasındaki ortak köklerine ve içerik analizinin politika teorisine katkılarına rağmen, literatürün medya içerik analizi ve politika teorisi arasında çok az resmi bağlantı sunduğunu gözlemlemişlerdir (Patterson, 2020:25-26).

Pandemi dönemlerinde ve sonrasında, Covid-19 politikalarıyla ilgili olarak "neyin yanlış gittiğinin" sistematik bir analizi bilim camiasının sorumluluğunda olup ek olarak, akılcı bilimi desteklemek ve ulusal politikalar oluşturmak için politikacılarla birlikte çalışmak son derece kritik öneme sahiptir (Miller, 2020:2256). Pandemi döneminde sağlık iletişimi ile disiplinler arası işbirliği kapsamında, sağlık iletişiminin içeriğinde olan, sağlık iletişiminin bireyleri, toplumları, sağlık uzmanlarını ve politika yapımcıları etkileme ve desteklemede, belirli grupların uyum sağlamasını temin etme ve davranışlarını geliştirmede, sağlıkla ilgili sonuçları geliştirmeye yol açacak sosyal ya da idari değişikliklerde oynadığı rolün büyük olduğu görülmektedir (Sezgin, 2017:97). Salgın hastalıklarla ilgili ulusal ya da uluslararası sağlık iletişimi stratejileri belirlenirken tüm bu noktaların dikkate alınması gerekmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Haber medyası, halk sağlığı konularında sağlık politika uygulamaları karar verme süreçlerine katkıda bulunması, ayrıca alınan kararların kamuya iletilmesinde, hesap verebilirliğin oluşturulmasında, kamu algılarının şekillendirilmesinde, haber raporlarının sayısı, içerikleri ve haber tonlarıyla merkezi bir rol oynamaktadır (Mach et al., 2021:9).

Kitle iletişim araçları, hangi konuların halka sunulduğunu ve bunların nasıl temsil edildiğini etkiler. Çerçeveleme adı verilen süreçte medya, sorunları seçici bir şekilde sunarak, hangi bileşenlerin bahsedileceğini veya atlanacağını seçerek sorunları, nedenleri ve çözümleri inşa eder. Medya, gündemler belirleyerek ve çerçeveler yaratarak halkın anlayışını etkiler. Çerçevelemeyi anlamak, halk sağlığı politikası tartışmalarının medyada nasıl şekillendirildiğini aydınlatır. Bununla birlikte, medyanın rolü, yeni bir gündem kaynağından ziyade, yasama organlarında halihazırda oluşturulmuş gündemler için de bir kanaldır (Patterson et al., 2015).

Bu araştırma, Covid-19 pandemisi ile ilgili bilimsel çalışmalara yeni katkılar sağlayacak olup, Türkiye basınında Covid-19 ile ilgili gazete haberlerinin analiz edilmesi, temaların belirlenmesi, nasıl çerçvelendiğinin anlaşılması, medya tartışmalarına katılan tarafların belgelemesi, yazılı basın vasıtasıyla sağlık iletişimi açısından yaşanan durumun analiz edilmesi ve Covid-19 sürecinde uygulanan politikaların basında yansımalarının incelenmesi açısından önemlidir.

Araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır: a) Covid-19 Türkiye ulusal ve yerel gazetelerinde hangi ana temalar ve/veya kategorilerde temsil edilmiştir? b) Türkiye’de Aralık 2019 ile 31 Mart 2021 tarihleri arasında Covid-19,

Gazete Haberlerinde hangi sıklıkta yer almıştır? c) Covid-19 ile ilgili Politika Kategorisinde yer alan haberlerin aylara göre dağılımı nasıldır ve hangi aylarda daha çok haber yapılmıştır? d) Politika kategorisinde yer alan Covid-19 haberleri, Olumlu haber tonunda mı yoksa Olumsuz haber tonunda mı yer aldı, Olumlu veya Olumsuz haberlerde aylara göre farklılık var mı? e) Politika kategorisindeki gazete haberlerinin ulusallık durumları nedir? f) Politika kategorisindeki gazete haberleri yönetim düzeylerine göre nasıl şekillenmiştir? g) Politika kategorisinde yer alan Covid-19 ile ilgili haberlerin, kaynak olarak haber aktörleri kimlerdir? h) Politika kategorisinde yer alan haberler ile Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı gibi merkezi yönetim organları tarafından çıkarılan genelge ve resmi yazıların aylara göre dağılımı nasıldır? ı) Ülkemizde aylara göre Covid-19 vaka sayıları ile merkezi yönetim tarafından çıkarılan sağlık politika uygulamaları ve politika kategorisindeki gazete haberlerinin aylara göre dağılımı nasıldır?

3. YÖNTEM

Aralık 2019-31 Mart 2021 tarihleri arasında Covid-19 ile alakalı 18.821 haber için sayısal göstergelere sahip bir veri tabanı kurulmuş ve çözümlenmiştir. Veri tabanı içinde ifade edilebilen değişkenlerin analizi için betimleyici istatistikler kullanılmıştır. Betimleyici istatistik uygulamaları olarak; frekans tabloları, yüzdeler dağılımlar ve çapraz karşılaştırmalar yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak için ise ki kare testi yapılarak tespit edilebilen anlamlı ilişkiler gösterilmiştir.

Çalışmada verilerin analizi veri toplama aşamasında başlamıştır. Haber İzleme Ajansından alınan ulusal, yerel gazete haberleri birincil veri kaynakları olarak Excel sayfasına aktarılmış ve üzerinden analiz çalışması başlamıştır. Burada içerik analizi yöntemi kapsamında haber kategorileri oluşturulmuş ve elde edilen verilerde ölçek olarak daha çok sınıflama ölçeği kullanılmıştır. Duruma göre karşılaştırma ve anlamlı ilişki boyutlarını da görebilmek üzere, sıralama ve oranlı ölçeklerden de yararlanılmıştır.

Bu süreçte üç kodlayıcı ile birlikte haberin doğru kategoriye alınabilmesi için birlikte çalışılmıştır. Her haberin tek bir kategoriye girebilmesi için sadece başlığa bakarak karar vermek yerine haberin tamamının okunması ve özetinin oluşturulması yoluna gidilmiştir. Ardından her kategoriye birer kod verilerek ana kodlar oluşturulmuştur. Her bir kategorinin içeriği tanımlanmış ve bir den çok araştırmacı olduğundan üç araştırmacının da anlayabileceği, aynı kategoride değerlendirilmesini sağlayacak kesin ayrıntılı kurallar oluşturulmuştur ve bu kurallar çerçevesinde Kategori Kitapçığı oluşturulmuştur. Böylece her kodlayıcı okuduğu haberin hangi kategoriye girdiğini bu kitapçığa bakarak her bir kodlayıcının aynı kodu vermesi sağlanmıştır.

Kategoriler konuya göre oluşturulmuş olup, toplamda 13 kategori belirlenmiştir. Bu haber kategorileri: Politika, Ekonomi, Çevresel, İnsani ilgi, Suç-Sahte haber, Test-Tanı-Tedavi-Vaka, Eğitim, Sağlık bilgisi, Seyahat Engeli ve Turizm, Dünya Covid-19, Maske, Köşe yazısı ve Diğer kategorilerinden oluşmaktadır. (Id et al., 2021);Aksoy, 2021; Davis Kempton, 2019; Ogbodo et al., 2020; Patterson & Charles, 2020; Adiprasatio & Larasati, 2020)

İçerik analizinde sınıflama sisteminde tutarlılığının sağlanması için kodlayıcılar arasındaki görüş birliği, Huberman ve Miles (1994) tarafından önerilen “görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı)” x 100 formülü ile aynı kodlarla kodlanmış tüm bölümlerin yüzdesi hesaplanır makul güvenilirlik için genel bir kural olarak yüzde 80 anlaşma önerilmiş olup (Bradley et al., n.d.) formülasyonu aynı olmakla beraber, başka çalışmalar da yapılan kategorileştirme işleminde yüzde 90 uyum varsa kodlayıcılar açısından güvenilirlik sağlanmış olarak kabul edilmektedir. Formül ile kodlayıcılar arası güvenilirlik 0,90 üzeri hesaplanırsa da ikiden fazla kodlayıcının olduğu durumlarda kullanılan Fleiss Kappa Kodlayıcılar arası güvenilirlik yüzdeleri ile de üç kodlayıcının da güvenilirlikleri hesaplanmıştır.(Kato et al., 2016:2) Fleiss Kappa ile yapılan kodlayıcılar arası güvenilirlik değerleri, tüm aylardan alınan örneklem neticesinde 0,90 ve üstü değerinde, çok yüksek uyum gücü bulunmuştur.

4. BULGULAR

Aralık-2019'dan 31 Mart 2021 tarihine kadar olan dönemde Türk basınında Covid-19 gazete haberleri.

Tablo 1. Türk basınında covid-19 gazete haberlerinin aylara göre dağılımı

Tarih	Haber Sayısı	% Oranı
2019 Aralık	6	0.03
2020 Ocak	114	0.61
2020 Şubat	654	3.47
2020 Mart	2,451	13.02
2020 Nisan	973	5.17
2020 Mayıs	1,013	5.38
2020 Haziran	1,365	7.25
2020 Temmuz	1,229	6.53
2020 Ağustos	1,482	7.87
2020 Eylül	1,114	5.92
2020 Ekim	1,541	8.19
2020 Kasım	1,245	6.61
2020 Aralık	1,702	9.04
2021 Ocak	1,538	8.17
2021 Şubat	1,060	5.63
2021 Mart	1,334	7.09
Toplam	18,821	100

Aralık 2019'dan Mart 2021 tarihine kadar geçen dönemde en çok haberin 2.451 haber ile (%13,02'si) Mart 2020'de yapıldığı, diğer aylar ise sırasıyla, 1702 haber ile (%9,04) Aralık 2020, 1541 haber ile (%8,19) Ekim 2020, 1538 haber ile (%8,17) Ocak 2021, 1.482 haber ile (%7,87) Ağustos 2020, 1.365 haber ile (%7.25) Haziran 2020 olmuştur.

Tablo 2. Politika kategorisinde yer alan haberlerin aylara göre dağılımı

Tarih	Haber sayısı	% Oranı
2019-Aralık 2020 Ocak	76	1,53
2020 Şubat	294	5,94
2020 Mart	660	13,33
2020 Nisan	434	8,76
2020 Mayıs	372	7,51
2020 Haziran	410	8,28
2020 Temmuz	336	6,79
2020 Ağustos	460	9,29
2020 Eylül	325	6,56
2020 Ekim	432	8,72
2020 Kasım	318	6,42
2020 Aralık	270	5,45
2021 Ocak	93	1,88
2021 Şubat	191	3,86
2021 Mart	281	5,67
Toplam	4952	100,0

Politika Kategorisi, Covid-19 ilişkili toplam gazete haberlerinin (18.821 haber) %26,31'ini (4.952 haber) oluşturmaktadır. Politika kategorisinin en fazla olduğu ay, 660 gazete haberi ile Mart 2020 olup, toplam Politika kategorisinde yer alan gazete haberlerinin %13,33'nü oluşturmaktadır. Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2021 arasındaki süreçte, Politika Kategorisine alınan 4.952 gazete haberinden, en çok haberin yapıldığı Mart 2020'nin, dünyada pandeminin ilan edildiği 11 Mart 2020 tarihi ve ülkemizde de görülen ilk Covid-19 vakasının ilan edildiği tarih 11 Mart 2020 tarihi olması sebebiyle, mart ayının tüm araştırma döneminde en fazla gazete haberi yapılan ay olmasına neden olmuştur. Ayrıca mart ayında ülkenin merkezi yönetim sistemleri tarafından pandemi krizine ilişkin ivedi alınan kararlar ve sağlık politika uygulamaları basında sık sık haber olmuştur.

Tablo 3. Politika kategorisinde yer alan haberlerin olumluluk durumlarına göre dağılımı

Olumluluk Durumu	Sayı	% Oranı
Olumsuz	3.788	76,5
Olumlu	1.164	23,5

Olumlu/Olumsuz haber kategorisinde, haberin içeriği insan sağlığını teşvik edici, öğretici, ya da bir olayı gelişmeyi tarafsızca haber verir nitelikte ise olumlu, insan sağlığına aykırı, yanlış sahte haberlerin olduğu, yapılan işleri korku tonunda veren, karamsarlık yaratabilecek, haberler ise olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2020 arasında toplam 4952 haberin 76,5'i olumsuz tonda, %23,5'i ise olumlu tonda gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Politika kategorisinde yer alan haberlerin yönetim düzeylerine göre dağılımı

Yönetim Düzeyi	Sayı	% Oranı
Makro	2960	59.77%
Mikro	1992	40.23%

Makro Yönetim Düzeyinde Cumhurbaşkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar düzeyinde ülke politikasını belirleyecek yönetsel kararlar ve uygulamaları ve bu yönetim düzeylerinden yapılan açıklamaları, içeren gazete haberleri olup, Mikro yönetim düzeyinde de il, ilçe, belediyeler gibi yerel ve bölgesel yönetim düzeylerinden yapılan açıklamaları içeren gazete haberleri içermektedir. Politika kategorisinde yer alan haberlerin %59,77'sinin Makro yönetim düzeyinde olup, %40,2'sinin ise mikro yönetim düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Politika kategorisinde yer alan haberlerin ulusallık durumlarına göre dağılımı

Ulusallık Durumu	Sayı	% Oranı
Ulusal	2677	54.06%
Uluslararası	2275	45.94%

Politika kategorisinde yer alan gazete haberleri yurt içindeki olaylarla ilgili ise Ulusal, Dünya ile ilgili ise Uluslararası olarak değerlendirilmiştir. Toplamda 4952 haberin %54,1'i Ulusal olarak sınıflandırılırken, %45,9'u ise uluslararası olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 6. Politika kategorisinde yer alan haberlerin yönetim düzeylerine göre ulusallık durumları

Yönetim Düzeyi	Ulusallık Durumu				Toplam Sayı	Toplam Yüzde
	Ulusal Haber Sayısı	Ulusal Yüzde	Uluslararası Haber Sayısı	Uluslararası Yüzde		
Makro	1693	34,18%	1267	25,58%	2960	59,77%
Mikro	984	19,87%	1008	20,35%	1992	40,22%
Toplam	2677	54,06%	2275	45,94%	4952	100%
Ulusallık/ Makro-Mikro		Value	df.	Asymp. Sig. (2-sided)		
Pearson Chi-Square		29,157a	1	0,000		

Haberlerin ulusallık durumları ve yönetim düzeyleri karşılaştırıldığında ki-kare testi sonuçlarında anlamlılık değeri %0,5'in altında kaldığından aralarında anlamlı bir ilişki vardır. Mikro yönetim düzeyinde hem ulusal hem de uluslararası kategorideki haberler hemen hemen eşit sayıda olurken, ancak Makro yönetim düzeyinde yer alan gazete haberleri daha çok ulusal içerikli gazete haberleri olmuştur.

Tablo 7. Politika kategorisinde yer alan haberlerin yönetim düzeylerine göre olumsuz ya da olumlu olma durumları

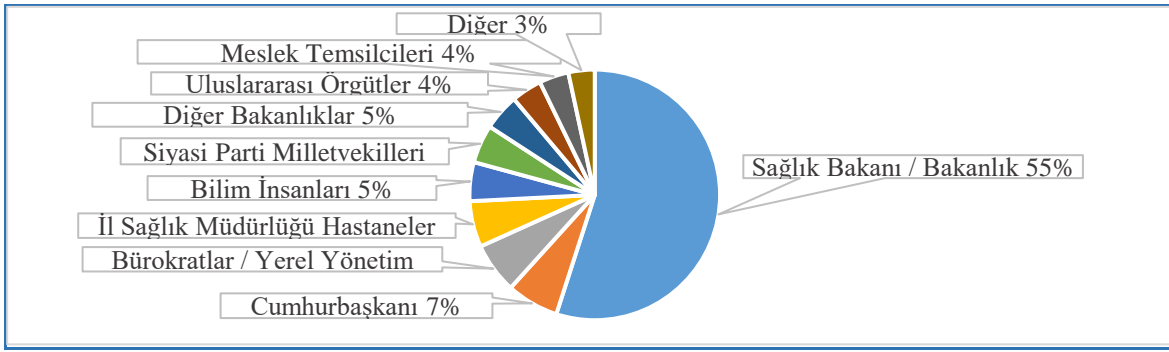
Yönetim Düzeyi	Olumsuz Haber Sayısı	Olumsuz Haber Yüzdesi	Olumlu Haber Sayısı	Uluslararası Yüzde	Toplam Sayı	Toplam Yüzde
Makro	2352	47,49%	608	12,28%	2960	59,77%
Mikro	1436	29,00%	556	11,22%	1992	40,22%
Toplam	3788	76,49%	1164	23,50%	4952	100%
Ulusallık/ Makro-Mikro		Value	df.	Asymp. Sig. (2-sided)		
Pearson Chi-Square		35,980 ^a	1	0,000		

Politika kategorisinde yer alan gazete haberlerinin yönetim düzeyleri ile olumluluk durumları karşılaştırıldığında ki-kare testi sonuçlarında yönetim düzeylerinde anlamlılık değeri %0,5'in altında kaldığından aralarında anlamlı bir ilişki vardır. Makro ve mikro düzeyde yapılan olumlu haberlerin hemen hemen eşit sayıda olduğu gözlemlenirken olumsuz makro haberlerin, olumsuz mikro haberlere göre neredeyse iki kat olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 8. Politika kategorisinde yer alan haberlerin ulusallık durumlarına göre olumlu ya da olumsuz olma durumları

	Ulusallık Durumu				Toplam Sayı	Toplam Yüzde
	Ulusal Haber Sayısı	Ulusal Yüzde	Uluslararası Haber Sayısı	Uluslararası Yüzde		
Olumsuz	2061	41,61%	1727	34,88%	3788	76,49%
Olumlu	616	12,44%	548	11,07%	1164	23,51%
Toplam	2677	54,06%	2275	45,94%	4952	100%
Ulusallık/ Makro-Mikro		Value	df.	Asymp. Sig. (2-sided)		
Pearson Chi-Square		,793 ^a	1	0,373		

Politika kategorisinde yer alan haberlerin ulusal veya uluslararası olma durumları ile haberlerin olumlu ya da olumsuz olmaları ile ilgili bu karşılaştırmanın ki-kare testi sonuçlarında anlamlılık değerinin %0,5'in altında kalmadığından aralarında anlamlı bir ilişki yoktur.

Şekil 1. Gazete haberlerinin aktörlere göre dağılımı

Araştırmanın tarih aralığı olan Aralık 2019 ile 31 Mart 2021 tarihleri arasında ulusal ve yerel basında yer alan gazete haberlerinde haberlerin kaynakları kapsamında, haberlerin aktörleri dokuz grupta toplanmıştır. Politika kategorisinde yer alan 4952 haberin Aktörlere göre dağılımına baktığımızda %55'nin Sağlık Bakanı ve Sağlık Bakanlığı kaynaklı olduğu görülmektedir. Sırasıyla %7'si Cumhurbaşkanı, %6'sının Bürokratlar ve yerel yönetim, %6'sının İl Sağlık Müdürleri ve Hastaneler, %5'i Bilim İnsanları, %5'nin Siyasi Parti Milletvekilleri, %5'i Diğer Bakanlıklar, %4'ü Uluslararası Örgütler, %4'ü Meslek Temsilcileri ve %3 diğer olarak dağılmaktadır.

Tablo 9. Vaka sayıları, politika haber sayıları ve sağlık politika düzenlemelerinin aylara göre dağılımı

Tarih	Vaka Sayısı	Oran	Politika Haber Sayıları	Oran	Politika Düzenleme Sayıları	Oran
2019 Aralık 2020 Ocak	0	0.00%	76	1.53%	1	0.35%
2020 Şubat	0	0.00%	294	5.94%	2	0.70%
2020 Mart	13,531	0.96%	660	13.33%	50	17.48%
2020 Nisan	106,853	7.52%	434	8.76%	52	18.18%
2020 Mayıs	57,089	4.02%	372	7.51%	37	12.94%
2020 Haziran	142,817	10.05%	410	8.28%	42	14.69%
2020 Temmuz	88,056	6.19%	336	6.79%	15	5.24%
2020 Ağustos	182,077	12.80%	460	9.29%	11	3.85%
2020 Eylül	136,586	9.60%	325	6.56%	8	2.80%
2020 Ekim	238,781	16.79%	432	8.72%	11	3.85%
2020 Kasım	262,084	18.43%	318	6.42%	10	3.50%
2020 Aralık	142,973	10.05%	270	5.45%	17	5.94%
2021 Ocak	15,359	1.08%	93	1.88%	11	3.85%
2021 Şubat	17,940	1.26%	191	3.86%	7	2.45%
2021 Mart	17,903	1.25%	281	5.67%	12	4.20%
Toplam	1,422,049	100.00%	4952	100.00%	286	100.00%

Pandeminin ilk aylarında vaka sayılarının Mart 2020 (n 13.531) ve Nisan 2020'de (n 106.853) araştırma süresinde yer alan diğer aylara göre nispeten düşük olduğu, ancak aynı aylarda politika kategorisi haber sayılarının (2020 Mart n 660 /2020 Nisan n 434) en yüksek aylar olduğu, sağlık politika düzenlemeleri açısından da (2020 Mart n 50 / 2020 Nisan n 52) en yüksek aylar olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2021 arasında bir diğer politika düzenleme sayısının yüksek olduğu ay Haziran 2020'dir (n 42). Haziran 2020'de Covid-19 vaka sayısı 142.817 vaka ile Mart 2020 ve Nisan 2020'den fazla olarak gerçekleşmiş ancak haber sayısı nispeten daha düşük (410 haber) olarak gerçekleşmiştir. Vaka sayısının en yüksek olduğu 2020 Kasım ayında (262.084 kişi) Covid-19 olmuş ancak politika haber sayısı 318 haber olarak gerçekleşmiştir. Kasım 2020'de sağlık politika düzenlemesi 10 düzenleme olarak gerçekleşmiştir. Aylara göre gazete haber sayısı artışını, vaka sayılarının artışından çok, yapılan sağlık politika düzenleme sayısının etkilediği görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, Aralık 2019 ile 31 Mart 2021 tarihleri arasında Türkiye'de ulusal ve yerel gazetelerde yer alan ve Covid-19 ile ilgili olan 18.821 gazete haberi, oluşturulan kategori kitapçığına bağlı kalınarak temalarına göre on üç kategoriye ayrılmıştır. Oluşturulan kategoriler daha önce yapılan çalışmalardan örnek alındığı gibi bu çalışmada konuya özgü kategorilerde oluşturulmuştur. Bu kategoriler, Politika, Ekonomi, Çevresel, İnsani İlgisi, Suç- Sahte Haber, Test-Tanı-Tedavi-Vaka, Eğitim, Sağlık Bilgisi, Seyahat Engeli ve Turizm, Dünyada Covid-19, Maske, Köşe Yazısı, Diğer başlıklarında temsil edilmiştir.

Ogboro ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, sekiz lider global medyanın ABD'den, News York Times ve CNN; Afrika'dan, The Punch, Asia, People's Daily; Avrupa'dan, BBC, Daily Mail, Vatican News ve Le Monde gazeteleri 29 Aralık 2019 ile 29 Nisan 2020 tarihleri arasında, Covid-19 küresel medya haber çerçevesinin içerik analizi ile incelenmesi sonucu, küresel medyanın Covid-19'u bildirmek için benimsediği baskın çerçeveler ile

küresel medyanın Covid-19'u ele alma dilinin nasıl olduğunu ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu çalışmada 6.145 gazete haberi için dokuz çerçeve belirlenmiştir. Bunlar, Ekonomik Sonuçlar, Ahlak/Dini Çerçeveyi, İnsani İlgi, Çatışma ve Sorumluluğun Atfedilmesi, Siyasallaşma, Etnikleşme, Korku/Korkaklık ve Umut çerçeveleri olmuştur. Medyada en çok insani ilgi ve korku/korkaklık çerçevesi ile yer almıştır (Ogbodo et al., 2020a:259-266).

Bu çalışmada Türk basınında Covid-19 gazete haberlerinin araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019'dan, Mart 2021 tarihine kadar geçen dönemde 18.821 haberden en çok haberin 2.451 haber ile (%13,02'si) Mart 2020'de yapıldığı, diğer pik yapan aylar ise, 1.482 haber ile (%7,87) Ağustos 2020, 1541 haber ile (%8,19) Ekim 2020, 1702 haber ile (%9,04) Aralık 2020, 1538 haber ile (%8,17) Ocak 2021 ayları olmuştur. Mart 2020 DSÖ tarafından pandeminin ilan edildiği ay olup, Ülkemizde de 11 Mart 2020 tarihinde ilk Covid-19 vakasının görüldüğünün ilan edildiği aydır.

Kanada, Birleşik Krallık ve ABD'nin Covid-19 ile ilgili gazete kapsamlarını inceleyen çalışmada, Mart 2020 ve 15 Ağustos 2020 tarihleri arasında, Covid-19 haberciliği, üç ülkenin siyasi yelpazesini kapsayan on iki gazetede 1331 örneklenmiş makale ile Covid-19 basılı ve çevrim içi gazete haberleri değerlendirilmiş olup, Covid-19 ile ilgili yayınların Mart 2020'de önemli ölçüde arttığı ve daha sonra Mayıs ve Haziranda kademeli olarak azaldığı, Haziran ve Temmuz aylarında ABD'de Covid-19 vakalarındaki dramatik artış sırasında bile toparlanmadığı görülmüştür (Mach et al., 2021:7-8).

Araştırmamızda, Politika Kategorisi, Covid-19 ilişkili toplam gazete haberlerinin (18.821 haber) %26,31'ini (4952 haber) oluşturmaktadır. Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2021 arasındaki 16 aylık süreçte, Türk basınında politika kategorisinde yer alan gazete haberlerinin en fazla olduğu ay, 660 gazete haberi ile Mart 2020 olup, toplam politika kategorisinde yer alan gazete haberlerinin %13,33'nü oluşturmaktadır. 11 Mart 2020 Dünyada pandeminin ilan edildiği tarih olması ve ülkemizde de görülen ilk Covid-19 vakasının ilan edildiği tarih 11 Mart 2020 tarihi olması sebebiyle, Mart ayının tüm araştırma döneminde politika kategorisinde Covid-19 ile ilgili en fazla gazete haberi yapılan ay olmasına neden olmuştur. Alınan sağlık politika kararları, hükümetin merkezi yönetim aktörleri tarafından haber medyasına bilgilendirme amaçlı sunulmuştur.

Pandemi Sürecinde Yabancı Medya Ajanslarının Twitter Paylaşmalarının İçerik Analizi: BBC Türkçe, DW Türkçe ve Independent Türkçe Örnekleri adlı çalışmada, BBC, Deutsche Welle ve Independent'ın Türkiye temsilciliklerinin 15 Mart-10 Nisan 2020 tarihleri arasındaki Twitter hesaplarından yapılan Covid-19 ile ilgili 1118 paylaşımı kapsamaktadır. Hesapların ilgili Twitter paylaşımında her bir paylaşımın konuyu hangi tematik çerçeveden ele aldığı dört baskın çerçeve kullanılarak kamu, sağlık, siyaset ve ekonomi, olmak üzere 4 farklı çerçeveye göre kodlanmıştır. Çalışmada tüm hesaplarda Covid-19 ile ilgili paylaşımların konunun ele alınış çerçevesine göre dağılımı ağırlıklı olarak sağlık (%33) ve kamu (%35) tematik çerçevelerinden bununla beraber incelenen hesapların tüm paylaşımlarının %22'si siyaset ve %10'u ekonomi çerçevesinden yapılmaktadır (Yerlikaya, 2021:95-101).

Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2021 arasında toplam 4952 haberin %76,5'i olumsuz tonda, %23,5'i ise olumlu tonda gerçekleşmiştir. Politika kategorisindeki haberler, haber tonuna göre ayrıldığında, olumlu gazete haberleri, araştırma süresince (Ocak-Şubat 2021 ayları hariç), olumsuz haberi geçecek oranda değildir ve aradaki fark oldukça fazladır. Olumsuz haber en fazla Mart 2020'de %13,22 olarak gerçekleşmiştir. Olumsuz haberin en düşük olduğu ay %0,89 ile Ocak 2021'dir. Nisan 2020, Politika kategorisinde hiç olumlu tonda gazete haberinin olmadığı görülmektedir. Olumlu tonda yapılan gazete haberlerinin sayısı, ilk kez Ocak 2021'de Olumsuz tonda yapılan gazete haberlerinin sayısını geçmiştir. Aynı şekilde Şubat 2021'de olumlu haberlerin, olumsuz haberlerden fazla olduğu aydır.

Covid-19 haberciliği ve sosyal medya çağında etkileşim: *Xinhua Haber Ajansı* ile *The Paper'in* Karşılaştırılması adlı makalede, Çin'in Xinhua Haber Ajansı (parti kontrollü) ve The Paper (piyasa odaklı), adlı haber ajanslarının **23 Ocak 2020'den 23 Nisan 2020'ye** kadar Covid-19 konulu Xinhua Haber Ajansından 184 haber, The Paper'dan 158 haberin, haber tonlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmada, parti kontrollü haber medyasının olumlu (%69,02) hikaye tonları oluşturmaya daha fazla önem verirken The Paper'da olumlu haber tonu %24,05 olmuştur. Piyasa odaklı haber medyası The Paper tarafsız veya eleştirel hikaye tonlarına (%72,78) odaklandığı görülmüştür. Her iki haber ajansının negatif tondaki haber sayıları çok düşük kalmıştır (Xinhua %3,80, The Paper %3,16). Çin'deki haber medyasının olumsuz haber raporlaması yapmalarına izin verilmemektedir (Chen & Xu, 2021:163).

Politika kategorisinde yer alan gazete haberleri, yurt içindeki olaylarla ilgili ise Ulusal, Dünya ile ilgili ise Uluslararası olarak değerlendirilmiştir. Toplamda 4952 haberin %54,1'i Ulusal olarak sınıflandırılırken, %45,9'u ise uluslararası olarak sınıflandırılmıştır. En çok haberin yapıldığı Mart 2020'de ulusal olarak kabul edilen haber oranı %9,82 ile en yüksek ay olup, yine aynı ayda uluslararası haber oranı %3,51 olarak gerçekleşmiştir. Haziran 2020'de uluslararası haberler %4,36 olarak gerçekleşmiş ve ulusal haber %3,92 ile geride kalmıştır.

İnternet Haberciliğinde Koronavirüs Salgınının Sunum Biçimi adlı çalışmada en çok ziyaretçiye sahip olan ensonhaber.com ve hurriyet.com.tr internet haber sitelerinin 11 Mart 2020 tarihinden başlanarak bir aylık süreç içerisinde yayımlanan haberler kategorilerine ayrılarak değerlendirilmiş olup, bu kategoriler içinde olan İç haber ve dış haber olarak adlandırılan kategoriye göre 1 aylık süreçte virüsün küresel bir sorun olması nedeniyle medyanın ilgisi yurt içindeki gelişmelere olduğu kadar yurtdışındaki gelişmelere de olmuştur, %55.5 iç haber, %44.5 dış haberler aktarıldığı tespit edilmiştir (Öztunç, 2020:2836).

Politika kategorisinde yer alan haberlerin %59,8'i Makro yönetim düzeyinde olup, %40,2'sinin ise mikro yönetim düzeyinde olduğu görülmektedir. Makro yönetim düzeyinde en çok haber %10,26 ile 2020 Mart ayında yapılmıştır. Mart ayı ülkemizde ve dünyada pandeminin ilan edildiği tarih olup, dolayısı ile pandeminin etkilerini azaltıcı tedbirler için merkezi yönetim tarafından çıkartılan ve uygulamaya konulan sağlık politika kararlarının haber yapıldığı ay olmuştur. Mikro yönetim düzeyinde en çok yapılan haber ise il geneli yapılan, vali, belediye başkanı, il sağlık müdürü gibi yerel yönetimlerin yaptığı açıklama ve alınan kararları içeren gazete haberleri olup, %4,5 ile Ekim 2020'de olmuştur.

ABD'de Ocak 2020'den Temmuz 2020'ye kadarki sürede federal, eyalet ve yerel yönetimlerinin almış olduğu yasal kararları ve sağlık uygulama politikalarını inceleyen çalışmada, Mart ortası ile Nisan başı arasında neredeyse her gün devlet yeni kısıtlama emirleri ortaya çıktı. Yasal faaliyetler kapanışlar ve sosyal mesafe kısıtlamaları ile başlayıp, ardından bu önlemleri hafifletmeye ve işletmeleri yeniden açmaya doğru ilerledi. Haziran ayında Covid-19 vakalarının yeniden artmasıyla birlikte, devletler yeniden açılma planlarını askıya aldı, daha katı kısıtlama politikalarına geri döndü, hatta 1 Temmuz 2020'ye kadar yedi eyalette olduğu gibi yeniden açılan işletmeleri kapattı. Birçok yerleşim yeri de Covid-19'a yanıt olarak önlemler aldı ve 1 Temmuz 2020'ye kadar 850'den fazla ilçe ve 500 şehir bunu yaptı (Cloud et al., 2020:18).

Çalışmamızda, Politika kategorisinde yer alan 4.952 haberin aktörlere göre dağılımına baktığımızda %55'nin Sağlık Bakanı ve Sağlık Bakanlığı kaynaklı olduğu görülmektedir. Sırasıyla %7'si Cumhurbaşkanı, %6'sının Bürokratlar ve yerel yönetim, %6'sının İl Sağlık Müdürleri ve Hastaneler, %5'i Bilim İnsanları, %5'nin Siyasi Parti Milletvekilleri, %5'i Diğer Bakanlıklar, %4'ü Uluslararası Örgütler, %4'ü Meslek Temsilcileri ve %3 diğer olarak dağılmaktadır.

Covid-19 Döneminde Habercilik; Haziran 2020'den Sonra Geçilen Yeni Normalleşme Sonrası Salgın Ve Salgın Bağlantılı Haberlerin Çözümlemesi adlı çalışmada, Haziran Temmuz Ağustos ve Eylül aylarından seçilen dört gün üzerinden 312 haber ile yapılan çalışmada haberin kaynağı/ aktörü 54 haber ile (% 17.31) Sağlık Bakanlığı/ Sağlık Bakanı olmuştur. Ardından 34 haber ile Cumhurbaşkanlığı/Cumhurbaşkanı %10.90, Muhalif siyasi aktörler 32 haber ile %10.26 olarak gerçekleşmiştir (Yıldırım, 2021:68-70).

Covid-19 Haberlerinde Siyasi Kutuplaşmanın Yansımaları: Hürriyet ve Gazete Pencere Üzerine Bir İnceleme adlı makalede, 1 Ağustos 2020 tarihi ile pandeminin ikinci zirve noktasına ulaştığı 30 Eylül 2020 tarihleri arasında Türkiye'deki ana akım ve alternatif medyayı temsilen 2 gazetenin (Gazete Pencere ve Hürriyet) Covid-19 pandemisi ile ilgili yayımlanan ilk sayfa haberleri (n 235) analiz edilmiştir. Çalışmanın Covid-19 Haberlerinde Siyasi Aktörlerin ve Bilim İnsanlarının Temsil Oranları adlı bölümünde Covid-19'a ilişkin yapılan haberlerin %40,85'i valilik ve bakanlıklar gibi resmi kurumlar ve büyük bir bölümü iktidar kanadından olan siyasi kişiler yer almaktadır. Haberlerde bilim insanların temsil oranı ise %20,85'dir. Covid-19 haberlerinde siyasetçiler, bilim insanlarından daha fazla temsil edildiği görülmüştür (Şirvanlı, 2021:1022-1024).

Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2021 tarihleri arasında, Politika kategorisinde yer alan 4.952 haberin aylara göre ve sağlık politika karar ve uygulamalarına göre dağılımında, Mart ayı politika haberleri (n 660) toplam politika haberlerinin %13,33'nü, toplam sağlık politika uygulama kararlarının da (50) %17,61'ni oluşturmaktadır. En fazla sağlık politika uygulama kararı Nisan 2020'de 52 karar ile %18,31 olarak gerçekleşmiştir. Nisan 2020 politika haber sayısı 434 olup, %8,76 olarak gerçekleşmiştir. Haziran 2020, 42 sağlık politika uygulama kararı ile %14,79, politika kategorisindeki haber sayısı olarak (410 haber) toplam politika haberinin %8,28'ni oluşturmaktadır.

Mart-Ağustos 2020 arasında Kanada, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin halk sağlığı ve politika bağlamları açısından karşılaştırıldığı çalışmada, Mart ayının başından itibaren, üç ülke de Covid-19'un yayılmasını kontrol altına almak için acil durum yasaları, evde kalma emirleri, maske zorunlulukları, okul ve işyerlerinin kapatılması, sınır ve seyahat kısıtlamaları, girişte karantina ve sosyal mesafe önlemleri dahil olmak üzere bir dizi politika önlemi uygulamaya koydu. Üç ülke genelinde, ulusal ve yerel hükümetlerin rolü, halk sağlığı rehberliği ve bakımına ilişkin yetki ve eylemlere göre farklılık gösterdi, bu da hem kısıtlamalar hem de yeniden açılma önlemleri için farklı zamanlama ve koordinasyon seviyelerine yol açtı. Üç ülke arasında, Kanada kişi başına düşen Covid-19 vaka veya ölüm oranlarına göre ölçülen en etkili halk sağlığı sonuçlarına sahip ülke olmuştur (Mach et al., 2021:4).

Ülkemizde Covid-19 vaka sayıları ile gazete haberlerinin ve sağlık politika düzenlemelerinin karşılaştırıldığı tablolarda Aralık 2019 ile Mart 2021 tarihleri arasındaki süreçte tüm sağlık politika düzenlemelerinin %17,61'nin 2020 Mart (50 adet sağlık politika kararı) ayında yapıldığı ve %18,31'nin de Nisan (52 adet) ayında yapıldığı ve bu tarihlerde vaka sayıları Mart 2020 de 13.531 kişi, Nisan 2020'de ise 106.853 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Vaka sayılarının en çok olduğu Ekim 2020 (238.781 vaka) ve Kasım 2020 (262.084 vaka) tarihlerinde yayınlanan sağlık politikası düzenlemeleri Ekim için 11 adet, Kasım için 10 adet olarak gerçekleşmiştir. Vaka sayılarının az olduğu Mart 2020 ve Nisan 2020 tarihlerinde sağlık politika düzenlemelerinin en çok olduğu dönemler iken, Vaka sayılarının çok olduğu Ekim Kasım 2020 tarihlerinde ise sağlık politika uygulamalarının Mart- Nisan'a göre beşte biri kadar olduğu görülmektedir. Bu durum yapılacak çoğu düzenlemenin pandemi başlangıcında hızlıca gerçekleştirildiği, daha sonraki aylarda ihtiyaç dahilinde yasal düzenlemeler yapıldığı anlaşılmaktadır.

Covid-19 pandemisinde Kanada, İrlanda, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin 2020 sağlık politikası müdahalelerinin karşılaştırması adlı makalede, Covid-19 Kuzey Atlantik ülkelerine (Kanada, İrlanda, Birleşik Krallık, ABD) Ocak ayının ortasından Şubat ayının sonuna kadar geldiği ve ardından özellikle de İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri'nde vaka sayısı hızla arttığı ancak Nisan ayında düştüğü ve söz konusu ülkelerde Haziran ortasına kadar düşmeye devam ettiği belirtilmiştir. Haziran sonuna doğru ABD'de vakalar artarken, diğer üç ülkede Eylül ayına kadar sabit kalmıştır. Ardından tüm ülkeler, Eylül ayından başlayan Kasım 2020 ile devam eden yeni bir dalga ile vakalarda bir artış yaşandığı belirtilmiştir. Bu süre zarfında, alınan bir dizi tedbirlerle ilgili olarak, Hükümet yetkilileri, bazı ülkelere, özellikle ABD'de, bilimsel pandemi liderliğine ve rehberliğine karşı çıkıp muhalefet ederek müdahale ettiği, 8 Ekim 2020 tarihli New England Journal of Medicine'da, pandemiye kontrol altına almadaki başarısızlığın çoğunu ve ABD'deki ölümlerin çoğunu Trump yönetiminden liderlik eksikliğine bağlandığı, İrlanda, Birleşik Krallık ve ABD'de şu veya bu zamanda, ulusal ve/veya bölgesel hükümet yetkililerinden tedbirlerin katılığı konusunda geri adım atıldığı ifade edilmiştir (Unruh et al., 2022:428-432).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Aralık 2019 ile 31 Mart 2021 tarihleri arasında Türkiye'de ulusal ve yerel gazetelerde yer alan ve Covid-19 ile ilgili olan 18821 gazete haberi oluşturulan kategori kitapçığına bağlı kalınarak temalarına

göre on üç kategoriye ayrılmıştır. Oluşturulan kategoriler daha önce yapılan çalışmalardan örnek alındığı gibi bu çalışmada konuya özgü kategorilerde oluşturulmuştur.

Mart 2020 Dünyada pandeminin ilan edildiği tarih olması ve ülkemizde de görülen ilk Covid-19 vakasının ilan edildiği tarih 11 Mart 2020 tarihi olması sebebiyle, Mart ayının tüm araştırma döneminde politika kategorisinde Covid-19 ile ilgili en fazla gazete haberi yapılan ay olmasına neden olmuştur. Alınan sağlık politika kararları, hükümetin merkezi yönetim aktörleri tarafından haber medyasına bilgilendirme amaçlı sunulmuştur. Politika Kategorisi, Covid-19 ilişkili toplam gazete haberlerinin (18821 haber) %26,31'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'de yazılı basında politika kategorisindeki Covid-19 haberleri 76,5'i olumsuz tonda, %23,5'i ise olumlu tonda çerçevelenmiştir. Olumlu haberlerin, insanların pandemik riskleri ciddiye almama tehlikesini oluşturacağından, (Ebrahim, 2022:6) pandemide olumsuz haberler, caydırıcılık oluşturmada tercih edilen çerçeve gibi görünmesi nedeniyle daha çok kullanıldığı düşünülmektedir.

Politika kategorisindeki 4952 haberin %54,1'i Ulusal olarak sınıflandırılırken, %45,9'u ise uluslararası olarak sınıflandırılmıştır. Türkiye yazılı basını gazete haberlerinde Covid-19 ile ilgili ulusal konulara ağırlık vermiştir. Ancak Covid-19'un Pandemi olması sebebiyle Covid-19 uluslararası düzeyde de gazete haberlerinde yer almıştır.

Politika kategorisinde yer alan haberlerin %59,8'inin Makro yönetim düzeyinde olup, %40,2'sinin ise mikro yönetim düzeyinde olduğu görülmektedir. Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2020 tarihleri arasında Makro yönetim düzeyinde en çok haber %10,26 oranında 2020 Mart ayında yapılmıştır, bu oran diğer ayların çoğundan, iki kat daha fazladır. Makro yönetim düzeyinde Cumhurbaşkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar düzeyinde ülke sağlık politikasını belirleyecek yönetimsel kararlar ve uygulamaları içeren açıklamalar yazılı basında daha çok yer almıştır.

Politika kategorisinde yer alan haberlerin %59,8'inin Makro yönetim düzeyinde olup, %40,2'sinin ise mikro yönetim düzeyinde olduğu görülmektedir. Araştırmanın zaman aralığı olan Aralık 2019 ile Mart 2020 tarihleri arasında Makro yönetim düzeyinde en çok haber %10,26 oranında 2020 Mart ayında yapılmıştır, bu oran diğer ayların çoğundan, iki kat daha fazladır. Mart 2020 Pandemi etkilerini azaltıcı tedbirler için merkezi yönetim tarafından çıkartılan ve uygulamaya konulan sağlık politika kararlarının en çok haber yapıldığı ay olmuştur. Makro yönetim düzeyinde Cumhurbaşkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar düzeyinde ülke sağlık politikasını belirleyecek yönetimsel kararlar ve uygulamaları içeren açıklamalar yazılı basında daha çok yer almıştır.

Makro ve mikro yönetim düzeyinde yapılan olumlu haberlerin hemen hemen eşit sayıda olduğu gözlemlenirken, olumsuz tondaki makro yönetim düzeyi haberlerin, olumsuz mikro yönetim düzeyi haberlere göre neredeyse iki kat olduğu dikkat çekmektedir. Dolayısı ile yazılı basında haberler, Makro yönetim düzeyinde ve Olumsuz tonda yapılmıştır. Makro yönetim düzeyinde haberin kaynağı ve haberin aktörleri sırası ile Sağlık Bakanlığı/Bakanı (%55), Cumhurbaşkanı (%7) olduğuna göre makro olumsuz haberler çoğunlukla bu yönetim düzeylerinden yapılmıştır.

Haberlerin ulusallık durumları ve yönetim düzeylerinin karşılaştırılmasında, Mikro yönetim düzeyinde (il, ilçe, belediyeler gibi yerel ve bölgesel yönetim düzeyleri) hem ulusal hem de uluslararası kategorideki haberler hemen hemen eşit sayıda olurken, ancak Makro yönetim düzeyinde yer alan gazete haberleri daha çok ulusal içerikli gazete haberleri olmuştur. Sağlık Bakanlığı/Bakanı haber kaynağı olarak en çok yer aldığından ve Covid-19 pandemisinde ulusal düzeyde alınan sağlık politika uygulamalarını açıkladığından, haberler daha çok ulusal içerikli hazırlanmıştır.

Aralık 2019 ile Mart 2021 tarihleri arasında sağlık politikaları kapsamında yapılan resmi düzenleme sayısı toplamda 286 olarak gerçekleşmiştir. Araştırma zaman aralığında aylar bazında sağlık politika düzenleme oranlarının en yüksek olduğu ilk 3 ay %18,18'i Nisan 2020'de, %17,48'de Mart 2020'de %14,69'u Haziran 2020'de gerçekleşmiştir. Bu durum bize ülkenin merkezi yönetim tarafından pandeminin ilk aylarında hızlı bir şekilde Covid-19 pandemisi ile mücadelede alınması gereken karar ve düzenlemeleri yaptığını göstermektedir.

Araştırma süresi içerisinde yayınlanan 286 sağlık politika düzenlemesi her Bakanlığı kapsayan konular içermektedir. Politika kategorisinde haber kaynağı ve politika aktörü olarak Sağlık Bakanı %55 oranında haberin kaynağı olmuştur. Dolayısı ile Sağlık Bakanı, alınan kararları medyaya ilan eden, halka açıklayan kişi olduğu anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanı/ Sağlık Bakanı başkanlığından yapılan Bilim Kurulu toplantıları sonrası Covid-19 pandemisini kontrol altına almak amacıyla tüm ülkeyi hatta dünyayı ilgilendiren konular olduğundan alınan kararlar, merkezi yönetim tarafından bütün alanlarda uygulanmak üzere ilgili Bakanlıklara bildirilmiştir.

Araştırmada dikkat çekici konulardan biride, politika kategorisi haber sayıları ve politika düzenlemelerinin aylara göre dağılımlarında paralellik olmamasıdır. Pandeminin ilk aylarında vaka sayılarının Mart 2020 (n 13.531) ve Nisan 2020 (n 106.853) araştırma süresince diğer aylara göre nispeten düşük olduğu, ancak aynı aylarda politika kategorisi haber sayılarının (2020 Mart n 660 /2020 Nisan n 434) en yüksek aylar olurken, sağlık politika düzenlemeleri de (2020 Mart n 50 / 2020 Nisan n 52) en yüksek olan aylar olmuştur. Ayrıca araştırmanın zaman çerçevesi olan Aralık 2019 ile Mart 2021 arasında bir diğer politika düzenlemesinin yüksek olduğu ay Haziran 2020'dir (n 42). Haziran 2020'de vaka sayısı 142.817 ile Mart 2020 ve Nisan 2020'den fazla olarak gerçekleşmiş ancak söz konusu aylara göre haber sayısı nispeten daha düşük olup, 410 olarak gerçekleşmiştir. Vaka sayısının en yüksek olduğu 2020 Kasım ayında 262.084 kişi Covid-19 olmuş ancak politika haber sayısı 318 haber olarak gerçekleşmiştir. Kasım 2020'de sağlık politika düzenlemesi 10 düzenleme olarak gerçekleşmiştir. Politika kategorisindeki haber sayılarının vaka sayılarının artışı değil, sağlık politika düzenlemelerinin daha çok etkilediğini söyleyebiliriz. Bu durum Politika kategorisi için olağan sayılabilir. Merkezi yönetimler tarafından alınan sağlık politika kararları haber kaynağı olarak haber aktörleri tarafından ilan edilmekte olup, Pandemi döneminde Sağlık Bakanı/ Bakanlığı ve Cumhurbaşkanı/ Cumhurbaşkanlığı haber medyası tarafından haber yapılmakta halk tarafından önemle takip edilmektedir.

Covid-19 vaka sayıları, sağlık politika düzenleme sayıları ve politika kategorisi haber sayılarının karşılaştırılmasında bilindiği üzere 2019 Aralık ve 2020 Nisan aralığındaki politika haber sayıları mart 2020 ve nisan 2020 tarihlerinde artış gösterirken, bir diğer dikkat çekici zaman aralığı, 2021 Ocak ayındaki haber sayılarındaki (n 93) düşüş olmasına rağmen, Şubat 2021 (n 191) ile yükselmeye başlamış, 2021 Mart ayında ise (n 281) belirgin artış olmuştur. Yine bu dönemde çıkan haberlere baktığımızda 1 Mart 2021 itibarıyla Yeni Normal ve Yerinde Karar uygulamalarının illerde kademeli normalleşmenin başlayacak olması ve bu uygulamaların basına duyurulduğu görülmüştür.

Bu araştırma, Covid-19 pandemisi ile ilgili bilimsel çalışmalara yeni katkılar sağlayacak olup, Covid-19 ile ilgili gazete haberlerinin analiz edilmesi, konu kategorilerinin/temaların belirlenmesi, nasıl çerçvelendiğinin anlaşılması, medya tartışmalarına katılan tarafları belgelemek, yazılı basın vasıtasıyla, sağlık iletişimi açısından yaşanan durumun yazılı basında analiz edilmesi ve Covid-19 sürecinde uygulanan politikaların basında yansımalarının özetlenmesi açısından önemlidir. Bu çalışma sağlık iletişimcilerine ve halk sağlığı bakışıyla politika savunucularına uygulamada katkıda bulunabilecek yeni öğrenmeler sağlayarak Pandemi dönemi ile ilgili uluslararası literatüre de katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada Covid-19'un Türkiye yazılı basınında Politika penceresinden nasıl görüldüğü şekillendirilmiştir. Ancak ülkelerin 2 yıldan fazla gündemini meşgul eden ve bir dizi sağlık politika kararları vermelerine neden olan

pandeminin, politika kategorisi dışında diğer kategorilerde/ temalarda yazılı basında yer almasının incelenmesi, Covid-19 sürecinin Türkiye yazılı basınında nasıl şekillendiği ile ilgili çarpıcı bilgiler sunacaktır.

KAYNAKÇA

1. Abbasi, J. (2020). The Science of Persuasion Offers Lessons for COVID-19 Prevention. *JAMA*, 324, 1271–1272. <https://doi.org/DOI: 10.1001 / jama.2020.15139>
2. Adiprasetio, J., & Larasati, A. W. (2020). Pandemic crisis in online media: Quantitative framing analysis on detik.com's coverage of covid-19. *Jurnal Ilmu Sosial Dan Ilmu Politik*, 24(2), 153–170. <https://doi.org/10.22146/JSP.56457>
3. Aksoy, S. (2021). Covid-19 Pandemisinin Haber Metinlerinde Çerçevenmesi Üzerine Bir Araştırma. In M. Yılmaz, H. Çiftçi, & M. Doğan (Eds.), *Covid-19 sürecinde İletişim ve Medya Çalışmaları* (pp. 323–368). İksad Publications.
4. Bradley, E. H., Curry, L. A., & Devers, K. J. (n.d.). *Qualitative Data Analysis for Health Services Research: Developing Taxonomy, Themes, and Theory*. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6773.2006.00684.x>
5. Burak, B. (2018). Media Discourse, Ideology and Print Media in Turkey. *E-Journal of New Media*, 2(2), 53–57.
6. Chen, Z., & Xu, X. (2021). COVID-19 news reporting and engaging in the age of social media: Comparing Xinhua News Agency and The Paper. *Global Media and China*, 6(2), 152–170. <https://doi.org/10.1177/20594364211017364>
7. Cloud, L., Moran-McCabe, K., Platt, E., & Prood, N. (2020). A Chronological Overview of the Federal, State, and Local Response to COVID-19. *Ssrn*, August, 10–19. <http://www.epistemonikos.org/documents/c71f29f483f0dc652b360db542964c3b79c8fe67>
8. Davis Kempton, S. (2019). Racialized Reporting: Newspaper Coverage of Hurricane Harvey vs. Hurricane Maria. *Environmental Communication*. <https://doi.org/10.1080/17524032.2019.1680409>
9. Ebrahim, S. (2022). The corona chronicles: Framing analysis of online news headlines of the COVID-19 pandemic in Italy, USA and South Africa. *Health SA Gesondheid*, 27, 1–8. <https://doi.org/10.4102/hsag.v27i0.1683>
10. Id, Y. X., Chen, A., & Id, A. N. (2021). Conditional transparency : Differentiated news framings of COVID-19 severity in the pre-crisis stage in China. *Global Public Health*, 1–17. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0252062>
11. Mach, K. J., Salas Reyes, R., Pentz, B., Taylor, J., Costa, C. A., Cruz, S. G., Thomas, K. E., Arnott, J. C., Donald, R., Jagannathan, K., Kirchhoff, C. J., Rosella, L. C., & Klenk, N. (2021). News media coverage of COVID-19 public health and policy information. *Humanities and Social Sciences Communications*, 8(1), 1–11. <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00900-z>
12. Miller, B. L. (2020). Science Denial and COVID Conspiracy Theories: Potential Neurological Mechanisms and Possible Responses. In *JAMA - Journal of the American Medical Association* (pp. 2255–2256). American Medical Association. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.21332>
13. Ogbodo, J. N., Onwe, E. C., Chukwu, J., Nwasum, C. J., Nwakpu, E. S., Nwankwo, S. U., Nwamini, S., Elem, S., & Ogbaeja, N. I. (2020b). Communicating health crisis: A content analysis of global media framing of COVID-19. *Health Promotion Perspectives*, 10(3), 257–269. <https://doi.org/10.34172/HPP.2020.40>
14. Öztunç, M. (2020). İnternet Haberciliğinde Koronavirüs Salgınının Sunum Biçimi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Daergisi*, 9(56503), 2825–2840.
15. Pan, P. L., & Meng, J. (2016). Media Frames across Stages of Health Crisis: A Crisis Management Approach to News Coverage of Flu Pandemic. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 24(2), 95–106. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12105>
16. Patterson, Chris, Katikireddi, S. V., Wood, K., & Hilton, S. (2015). Representations of minimum unit pricing for alcohol in UK newspapers: A case study of a public health policy debate. *Journal of Public Health (United Kingdom)*, 37(1), 40–49. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdu078>
17. Patterson, Christopher. (2020). Using newspaper content analysis to understand media representations of health issues and inform improved health policy advocacy. University of Glasgow.

18. Sezgin, D. (2017). Sağlık İletişiminde Paradigma İhtiyacı: Disiplinlerarası İşbirliğine Çağrı. In Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası (Vol. 70, Issue 3, pp. 127–134). <http://www.ankaratipfakultesimecmuasi.net/archives/archive-detail?vid=2329>
19. Şirvanlı, T. (2021). COVID-19 Haberlerinde Siyasi Kutuplaşmanın Yansımaları : Hürriyet ve Gazete Pencere Üzerine Bir İnceleme Reflections of Political Polarization in COVID-19 News : A Study on Hürriyet and Gazete Pencere. Selçuk İletişim, 14(2), 1005–1038.
20. UNESCO. (2020). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu İletişim İhtisas Komitesi COVID-19 ve İletişim Raporu. [https://www.unesco.org.tr/Pages/1741/110/UNESCO Türkiye Millî Komisyonu İletişim İhtisas Komitesi COVID-19 ve İletişim Raporu](https://www.unesco.org.tr/Pages/1741/110/UNESCO_Turkiye_Millî_Komisyonu_İletişim_İhtisas_Komitesi_COVID-19_ve_İletişim_Raporu)
21. Unruh, L., Allin, S., Marchildon, G., Burke, S., Barry, S., Siersbaek, R., Thomas, S., Rajan, S., Koval, A., Alexander, M., Merkur, S., Webb, E., & Williams, G. A. (2022). Health policy A comparison of 2020 health policy responses to the COVID-19 pandemic in Canada , Ireland , the United Kingdom and the United States of America ☆. Health Policy, 126, 427–437. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2021.06.012>
22. Yerlikaya, T. (2021). Pandemi Sürecinde Yabancı Medya Ajanslarının Twitter Paylaşımlarının İçerik Analizi : BBC Türkçe , DW Türkçe ve Independent Türkçe Örnekleri Content Analysis of Foreign Media Agencies ' Social Media Shares in the Pandemic Process : BBC Turkish , DW Turkis. Erciyes İletişim Dergisi / Journal of Erciyes Communication, 8(1), 87–112.